

«Εκκλησία και το πρόβλημα της ευθανασίας. Ιατρική ηθική και βιοηθική»

1/1/2002

Με γεμάτη την ψυχή μου με όλη την Αναστάσιμη χαρά που πλημμυρίζει και όλους τους Χριστιανούς βρίσκομαι και σήμερα στην Συμπρωτεύουσα μας τη Θεσσαλονίκη, στην ευσεβή αυτή και ένδοξη Πόλη του Αγίου Δημητρίου μετά του Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας κ.κ. Σάββα, τον οποίο έχομε τη χαρά και την ευλογία να φιλοξενούμε αυτές τις ημέρες στην Πατρίδα μας.

Βρισκόμαστε ανάμεσα σας για να συμμετάσχομε στο Επιστημονικό Συμπόσιο που έχει θέμα την ευθανασία, ένα πρόβλημα, όπως αναφέρεται και στον τίτλο της ομιλίας μου, το οποίο έχει παρουσιαστεί τελευταίως με πολύ έντονο τρόπο στην Οικουμένη. Αυτό λόγω του ότι πολλοί σε διάφορες χώρες την αντιμετωπίζουν θετικά και επί πλέον είναι γνωστό ότι άρχισε να εξελίσσεται σε επίσημη κρατική αντίληψη μετά και την πρόσφατη απόφαση της Ολλανδίας να ενεργοποιήσει τον νόμο περί ευθανασίας και την παρόμοια απόφαση που έλαβε πρόσφατα το Βέλγιο.

Ο θάνατος χαρακτηρίζεται από τον υμνογράφο της νεκρωσίμου ακολουθίας και είναι ένα τραγικό σημείο στη ζωή του ανθρώπου. Γράφει: " Θρηνώ και οδύρομαι, όταν εννοήσω τον θάνατον και ίδω εν τοις τάφοις κειμένην την κατ' εικόνα Θεού πλασθείσαν ημίν ωραιότητα, άμορφον, άδοξον, μη έχουσα είδος. Ω του θαύματος! Τι το περι ημάς τούτο γέγονε μυστήριον; Πώς παρεδόθημεν τη φθορά και συνεζεύχθημεν τω θανάτω; Οντως Θεού προστάξει, ως γέγραπται, του παρέχοντος τοις μεταστάσι την ανάπαυσιν". Για να δώσει ο ίδιος ο υμνογράφος την απάντηση, που είναι και η απάντηση για κάθε Χριστιανό: " Ο θάνατος σου Κύριε αθανασίας γέγονε πρόξενος' ει μη εν μνήματι κατετέθης ουκ αν ο Παράδεισος ηνέωκτο". Και ο Απόστολος των Εθνών Παύλος, ιδρυτής της Εκκλησίας της Θεσσαλονίκης, όπως των Αθηνών και τόσων άλλων ακόμη στη Χώρα μας εξηγεί στους Κορινθίους ότι ο Κύριος μας κατήργησε τον θάνατο τον οποίο χαρακτηρίζει "έσχατο εχθρό για τον άνθρωπο" (Κορ. ιε' 26) και συνεχίζοντας το συλλογισμό του λέγει το γνωστό "εάν οι νεκροί δεν ανασταίνονται τότε ας φάμε κι ας πιούμε διότι αύριο θα πεθάνουμε" (Κορ. ιε' 32).

Γι' αυτό και η Εκκλησία μας συνεχώς προσεύχεται για να είναι των πιστών "Χριστιανά τα τέλη, ανώδυνα, ανεπαίσχυντα, ειρηνικά". Αυτά που

οι Χριστιανοί ονομάζομε "χριστιανικά τέλη", όπως τα περιγράφει η ευχή της Εκκλησίας μας, για τους αρχαίους Έλληνες είχαν πάρει την ονομασία ευθανασία. Όπως είναι εύκολο κανείς να εννοήσει η ελληνική αυτή λέξη που έχει εξελιχθεί σε διεθνή όρο είναι σύνθετη και αποτελείται από το επίρρημα "ευ" ή το επικό "εϋ" που έχει τη σημασία του "καλός, ωραίος, γενναίος, ευγενής" και τη λέξη θάνατος. Η Αντιγόνη στην ομώνυμη τραγωδία του Σοφοκλέους ήταν αποφασισμένη "καλώς θανείν" (Σοφοκλέους "Αντιγόνη" στ. 97), δηλαδή να πεθάνει έντιμα, και όχι ατιμασμένη μη θάβοντας τον αδελφό της Πολυνείκη. Το ίδιο ζητεί και ο Έκτορας από τον Αχιλλέα πριν από τη μονομαχία τους, να μην έχει "κακό θάνατο", όπως επί λέξει αναφέρεται στο πρωτότυπο κείμενο της Ιλιάδας του Ομήρου. Και όπως υπογραμμίζεται από τον Th. Potthoff στη διατριβή του "Η ευθανασία στην αρχαιότητα" ο όρος ευθανασία τότε δεν σήμαινε ποτέ το πρόωρο τέλος μιας αναξιοπαθούς ή μιας απελπισμένης και επώδυνης ζωής, δεν εξισωνόταν ποτέ με τη σημερινή έννοια της "βοηθείας προς τον θάνατο" (βλ. σχ. και Αφρ. Αβαγιανού "Ευθάνατος θάνατος. Το καλώς θανείν στην αρχαία Ελλάδα" (Ευθανασία, η σημαντική του "καλού" θανάτου, ΕΙΕ, Αθήνα 2000, σελ.31 κ.ε.).

Σήμερα παραδεκτή γενικά είναι η αντίληψη ότι ευθανασία σημαίνει να θέσει ο γιατρός ή κάποιος άλλος τέλος στη ζωή ενός ασθενούς με άμεσο ή έμμεσο τρόπο για λόγους "συμπόνιας", "ανακούφισης από τους πόνους" ή για να ικανοποιηθεί η επιθυμία του ασθενούς και να έχει, όπως ονομάζεται, δήθεν "αξιοπρεπή θάνατο".

Η θέση της Εκκλησίας

Για την ευθανασία πάλι μιλώντας προ καιρού στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Κραϊόβα Ρουμανίας είχα εξηγήσει ότι φτάσαμε να μιλάμε για αξιοπρέπεια στον θάνατο, ή για υποβοήθηση να επισυμβεί ο θάνατος από συμπόνια γιατί υποχώρησε η αγάπη και η πίστη προς τον Θεό και τον συνάνθρωπο και αντικαταστάθηκαν από τον ωφελιμισμό και τη λογική. Εμείς, ως Χριστιανοί δεν μπορούμε να δεχθούμε την άμεση ή έμμεση διακοπή της ζωής, διότι πιστεύουμε ότι δεν έχουμε αυτό το δικαίωμα. Η ζωή δεν είναι κάτι το δικό μας, κάτι που μας ανήκει, ούτε το δημιουργήσαμε εμείς για να το διαχειριζόμαστε όπως μας αρέσει.

Όταν για πρώτη φορά, στις 28 Νοεμβρίου του 2000, η Ολλανδική Βουλή - στις αρχές Απριλίου του 2002 ετέθη ο συγκεκριμένος Νόμος σε ισχύ - αποφάσισε τη νομιμοποίηση της ευθανασίας τις αμέσως επόμενες ημέρες και συγκεκριμένα στις 14 Δεκεμβρίου του ιδίου έτους η Ιερά Σύνοδος εξέδωσε Ανακοινωθέν του οποίου τα κύρια σημεία τα υπενθυμίζω στην αγάπη σας:

Η ζωή μας αποτελεί υπέρτατο δώρο του Θεού, η αρχή και το τέλος του οποίου βρίσκονται στα χέρια του και μόνον (Ιώβ,ιβ' 10).

Οι στιγμές της ζωής μας που συνδέονται με την αρχή και το τέλος της, όπως και αυτές της αδυναμίας, του πόνου και των δοκιμασιών μας εγκρύπτουν μια μοναδική ιερότητα και περιποιούν μυστήριο που απαιτεί ιδιάζοντα σεβασμό εκ μέρους των συγγενών, των ιατρών, των νοσηλευτών και της κοινωνίας.

Οι ίδιες στιγμές ευνοούν τον σύνδεσμο των ανθρώπων, την ανάπτυξη της κοινωνίας αγάπης, την εκδήλωση συμπόνιας και ελέους. Το αίτημα κάποιων ασθενών για ευθανασία στην ουσία αποτελεί ερώτημα της αγάπης μας προς αυτούς και της επιθυμίας μας να μείνουν κοντά μας.

Η ύπαρξη του πόνου στην ανθρώπινη ζωή, όπως και κάθε δοκιμασία, είναι "συνεργός προς σωτηρίαν" και ενίοτε "κρείττων και αυτής της υγείας" κατά τον Άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά (ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1985, τ.9. σελ.264). Παρά ταύτα η Εκκλησία αναγνωρίζοντας την ασθένεια της ανθρωπίνης φύσεως πάντοτε φιλόανθρωπα ζητεί την απαλλαγή "από πάσης θλίψεως, κινδύνου και ανάγκης", ενίοτε δε εύχεται και για την ανάπαυση των οδυνομένων (ευχή εις ψυχορραγούντα). Οι άνθρωποι προσευχόμαστε, δεν αποφασίζουμε για τη ζωή και τον θάνατο.

Η ευθανασία ενώ δικαιολογείται κοσμικώς ως "αξιοπρεπής θάνατος" στην πραγματικότητα αποτελεί υποβοηθούμενη αυτοκτονία, δηλαδή συνδυασμό φόνου και αυτοχειρίας. Και

Το λεγόμενο "δικαίωμα στον θάνατο" που αποτελεί τη νομική κατοχύρωση της ευθανασίας, θα μπορούσε να μετεξελιχθεί σε απειλή της ζωής των ασθενών που αδυνατούν να ανταποκριθούν οικονομικά στις απαιτήσεις της θεραπείας και νοσηλείας τους.

Τι υποστηρίζουν οι υλόφρονες για την ευθανασία και τα προβλήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της

Μία από τις εξηγήσεις που μπορεί κανείς να δώσει για τη λογική όσων υποστηρίζουν την ευθανασία είναι πως επηρεάζονται από την υλόφρονα αντίληψη τους για τη ζωή και την πεποίθησή τους ότι η ύπαρξη του ανθρώπου πρέπει να αξιολογείται με βάση τη δύναμη και την ικανότητα του στην παραγωγή έργου. Η στάση τους αυτή τους οδηγεί στο λογικό συμπέρασμα ότι αξιοπρεπής είναι μόνο ο ισχυρός, ο υγιής και η κοινωνία πρέπει να αποτελείται μόνο από τέτοιους "αξιοπρεπείς ανθρώπους". Είναι

η ίδια αντίληψη ότι ο άνθρωπος είναι ένα σύνολο κυττάρων που εργάζονται αρμονικά μεταξύ τους ως μία τέλεια μηχανή, που πάντως όταν χαλάσει επισκευάζεται κι όταν κάνει τον κύκλο της πετιέται.

Ήδη από το 1974 είχα επισημάνει το γεγονός ότι πηγαίνουμε προς μία σκληρή, απάνθρωπη και χωρίς οίκτο κοινωνία. Τότε το "Μανιφέστο για την ευθανασία" (Περιοδικό "The Humanist", July 1974) υπογράφηκε από πολλούς επιστήμονες, μεταξύ των οποίων ήταν και ο Νομπελίστας Γάλλος βιοχημικός Ζακ Μονό, ο οποίος λίγα χρόνια πριν είχε διατυπώσει τη θεωρία ότι το σύμπαν και ο άνθρωπος είναι προϊόντα της τύχης και της αναγκαιότητας - χωρίς βεβαίως να μπορεί να εξηγήσει πώς συνέβησαν τόσες "τυχαίες συμπτώσεις" και γιατί η "αναγκαιότητα"- και κατά λογική συνέπεια ο άνθρωπος είναι εξουσιαστής του εαυτού του και μπορεί να τον κάνει ό,τι θέλει. (Ζακ Μονό "Η τύχη και η αναγκαιότητα", Εκδ. Ράππα, Αθήνα 1971).

Θα αναφέρω στην αγάπη σας ένα μικρό απόσπασμα του "μανιφέστου", το οποίο δείχνει πώς οι υλιστές βλέπουν τη ζωή. Γράφεται εκεί λοιπόν ότι ο άνθρωπος "έχει το δικαίωμα να πεθάνει με αξιοπρέπεια...είναι ελεύθερος να αποφασίσει με τη λογική του για το είδος του θανάτου του... και πρέπει να του δοθούν τα μέσα για να πεθάνει ήσυχα και εύκολα...όταν η ζωή έχει χάσει κάθε αξιοπρέπεια, νόημα, και προοπτική μέλλοντος".

Πρόκειται για μια "ρητορική θανάτου", όπως χαρακτήρισε το μανιφέστο ο καθηγητής Λ. Μελίνα και για ένα "λόγο κενό περιεχομένου" (L. Melina "Bioetica", Piemme, Casale Monferrato,1998). Κι αυτό γιατί προσδιορίζει τον θάνατο ως δικαίωμα και όχι ως γεγονός. Ο άνθρωπος το μόνο δικαίωμα που έχει είναι να προστατεύσει και να κάνει το παν για να μείνει στη ζωή που του δόθηκε από τον Θεό. Σπέρματα του υψίστου χρέους που έχουμε για τη ζωή ως δώρου του Θεού μας δίδει και ο Ιπποκράτης, ο οποίος αποκρούει απολύτως την ευθανασία και μάλιστα ζητεί από τους ιατρούς να ορκισθούν ότι "δεν θα δώσουν σε κανένα ποτέ θανάσιμο φάρμακο, όταν το ζητήσει, ή θα τον συμβουλεύσουν να το πάρει". Και μεταφέροντας τον Ορκο του Ιπποκράτη στις ημέρες μας ο καθηγητής Α. Σπανιόλο τονίζει ότι " η έννοια του ιατρικού λειτουργήματος είναι να θεραπεύει και να δίνει ζωή και όχι να σκορπά τον θάνατο... ο θάνατος δεν είναι ποτέ ιατρική πράξη" (Α. Spagnolo, Perche non condiviso l' eutanasia, per. "Le Scienze" ,n.88, pp.52-53,1996).

Πολλοί ιατροί σε όλο τον κόσμο έχουν την άποψη του καθηγητή Σπανιόλο ότι δηλαδή η αποδοχή της ευθανασίας από αυτούς σημαίνει ήττα τους και κατάργηση τους! Διότι ακόμη και από ιατρικής πλευράς η περιπέτεια προς τον θάνατο δεν είναι αδάμαστη, αφού ο άνθρωπος μπορεί να δώσει ένα

νόημα και σ' αυτήν την εμπειρία. Μία έρευνα του Πανεπιστημίου Campus Biomedical αποδεικνύει ότι κανείς εξ όσων ζητούν την ευθανασία δεν το θέλει απλά και μόνο από την επιθυμία του να πεθάνει, αλλά για τρεις λόγους, που αποτελούν και έμμεσο έλεγχο της σύγχρονης κοινωνίας: ο φυσικός πόνος, η απογοήτευση από την εξασθένηση των φυσικών δυνάμεων και από τον φόβο ότι ένα αποτελεί βάρος για τους οικείους του. Αν ο ασθενής διαπίστωνε ότι ένα από αυτά ή και τα τρία αντιμετωπίζονται δια της αγάπης και του ενδιαφέροντος του ιατρονοσηλευτικού προσωπικού και των συγγενών και φίλων του δεν θα ωδηγείτο στο να ζητήσει την ευθανασία.

Μία άλλη εξήγηση για όσους έχουν μία θετική στάση έναντι της ευθανασίας είναι πως πιστεύουν στην κοινωνία δεν υπάρχει τίποτε άλλο εκτός από την ύλη και πως η ζωή δεν έχει οποιαδήποτε ιερότητα και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη μόνο με την εξωτερική ομορφιά και τη φυσική και οικονομική ευρωστία. Με την επικράτηση σε ορισμένες σύγχρονες κοινωνίες της υλιστικής στάσης προς το μυστήριο της υπάρξεως μας πάνω σ' αυτόν τον φιλόξενο πλανήτη αναπτύσσεται σ' αυτές μία τάση η ζωή να ευτελίζεται, να μην έχει καμία αξία και έτσι με ευκολία να αφαιρείται και να γίνεται αντικείμενο βασιανιστηρίων ή εκμετάλλευσης.

Στο σημείο αυτό οφείλω να επισημάνω ότι όσοι επιχειρούν να γκρεμίσουν τις χριστιανικές αξίες από τις κοινωνίες και να επιβάλλουν απάνθρωπες λογικές, όπως η ευθανασία, υπέχουν βαρύτερες ευθύνες έναντι της Ιστορίας. Γιατί διαλύοντας τις αξίες αυτές, τις δοκιμασμένες επί αιώνες και κατασταλαγμένες στη συνείδηση των ανθρώπων ως οι βέλτιστες για την ανάπτυξη και την ευτυχία τους, τους εκβαρβαρίζουν και τους μετατρέπουν σε σύνολα κινουμένων όντων στα οποία "όλα επιτρέπονται". Και οι πληροφορίες που μας έρχονται από τα διάφορα μέρη του πλανήτη είναι ανησυχητικά, αφού οι λογικές αυτές βρίσκουν πρόσφορο έδαφος.

Στην Αυστραλία κατά το Medical Journal of Australia το 30% των θανάτων στα νοσοκομεία είναι μετά από απόφαση των ιατρών, που σταματούν την θεραπεία στο τελικό στάδιο του ασθενούς. Το αντίστοιχο ποσοστό στην Ολλανδία είναι 16%, στο Βέλγιο 18% και στις ΗΠΑ 11%. Στο 2000 στην Ολλανδία υπήρξαν 2123 περιπτώσεις ευθανασίας επισήμως καταγεγραμμένες, από τις οποίες οι 1893 στο τελευταίο στάδιο του καρκίνου.

Η εξήγηση που δίνει για την αποδοχή της ευθανασίας από τους Ολλανδούς ο ομοεθνής τους καθηγητής Ααρτ Γκίζολφ είναι πως οφείλεται στις " πολιτισμικές καλβινιστικές ρίζες τους". Στις ίδιες ρίζες οφείλεται και η εκ μέρους τους αποδοχή των εκτρώσεων και του "γάμου"

μεταξύ ομοφυλοφίλων... ("La Repubblica", 2.04.2002, p. 12). Είναι δυσάρεστο, αλλά είναι μία πραγματικότητα ότι ξεκινώντας από την παραποίηση των χριστιανικών αντιλήψεων εκκοσμικεύθηκαν οι Ολλανδοί και όσοι έχουν τις ίδιες με αυτούς αντιλήψεις κι έφτασαν στη σημερινή επίσημη υιοθέτηση της ευθανασίας, που για εμάς είναι όχι λύση αξιοπρέπειας αλλά αντιθέτως προσβολή και απαξίωση της ιερότητας της ανθρώπινης ύπαρξης.

Πάντως πρέπει να προσθέσω ότι για το μέλλον της ανθρωπότητας είναι ελπιδοφόρο το ότι οι περισσότερες κοινωνίες και συντεταγμένες Πολιτείες αντιδρούν στην καθιέρωση της ευθανασίας. Κι αυτό γιατί έχουν διαπιστώσει ότι ανοίγοντας αυτή τη δίοδο προς την ουσιαστική θανατική εκτέλεση ανθρώπων διευκολύνονται σχέδια ανόμων συμφερόντων και δημιουργείται μία εφιαλτική κοινωνία, στην οποία έχουν θέση μόνο οι υγιείς, οι ευκατάστατοι και οι πετυχημένοι. Διότι τελικά η από την κοινωνία αντιμετώπιση του πλησίον μόνο με τη λογική και την ηθική και χωρίς την εν Χριστώ αγάπη την οδηγεί στην απανθρωπιά.

Μέχρι σήμερα κι εκτός από την Ολλανδία κράτη στα οποία επιτρέπεται η υπό όρους - μη ευκόλως ελέγξιμους κατά την άποψη μου - ευθανασία είναι η Αυστραλία, η Ιαπωνία, η Γερμανία, η Δανία, η Σουηδία, το Βέλγιο και η Κίνα, ενώ στις ΗΠΑ το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε να αφήσει στη διάκριση της κάθε Πολιτείας να επιτρέψει ή όχι την ευθανασία και την υποβοηθούμενη αυτοκτονία. Ήδη το Ορεγκον έχει καθιερώσει την υποβοηθούμενη αυτοκτονία, με φάρμακα που πωλούνται από τα φαρμακεία και με συνταγή γιατρού, η Καλιφόρνια έχει αποποινικοποιήσει την ευθανασία και στην Ουάνσιγκτον είχε αποφασιστεί να αποποινικοποιηθεί επίσης αλλά μετά από δημοψήφισμα το 1991 ο σχετικός Νόμος καταργήθηκε. Εδώ να σημειώσω ότι ένα θέμα που είχε σχέση με το ήθος της τοπικής κοινωνίας ήρθε άμεσα στο λαό, ο οποίος και ανέτρεψε την απόφαση των αντιπροσώπων του. Στην Ελβετία η εφαρμογή της ευθανασίας έχει αποποινικοποιηθεί στο Καντόνιο της Ζυρίχης, στη Μεγάλη Βρετανία τα δικαστήρια, στα οποία οδηγούνται οι υποθέσεις ευθανασίας πολύ δύσκολα δίνουν τη σχετική άδεια, στη Γαλλία το Νομοσχέδιο που εισήγαγε στο Γαλλικό Κοινοβούλιο ο Μπερνάρ Κουσνέρ, συναντά σοβαρές αντιδράσεις.

Οι περισσότερες χώρες δεν αποδέχονται την εφαρμογή της ευθανασίας. Και από τη θέση αυτή εκφράζω την ικανοποίησή μου για το Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης της 26ης του παρελθόντος Μαρτίου, με το οποίο ζητείται από τα Κράτη - μέλη να "διατηρήσουν την απόλυτη απαγόρευση στο να τίθεται εκουσίως τέλος στη ζωή ανίατων ή εγγύς του θανάτου ασθενών". Επίσης ο μόλις πριν από λίγες ημέρες εκλεγείς Πρόεδρος της

Γαλλίας κ. Ζακ Σιράκ δήλωσε ότι δεν βλέπει θετικά την ευθανασία, αλλά ευνοεί την έρευνα για τις μεθόδους εκείνες της ιατρικής που θα ανακουφίζουν τους ασθενείς έως τον θάνατο τους. (La Croix, 16.04.2002, p. 8).

Τα προβλήματα που προσφάτως ανεφύησαν κυρίως στην Ολλανδία, όπου ήδη εφαρμόζεται ο Νόμος περί ευθανασίας, είναι ποιος θα προσδιορίζει τους "αφόρητους και μη ιάσιμους πόνους". Ο ίδιος ο πρόεδρος της Βασιλικής Ολλανδικής Ιατρικής Εταιρείας Ruud Hagenouw ομολόγησε προ ημερών ότι " το να ορίσουμε αυτά τα όρια παραμένει δύσκολο και είμαστε πάντοτε σε στάδιο ερεύνης..." (La Croix, 03.04.2002, p. 4). Και μία πρόσφατη υπόθεση ενώπιον της Ολλανδικής δικαιοσύνης προέβαλε ακριβώς αυτή την αμηχανία της ολλανδικής κοινωνίας να προσδιορίσει τα όρια που επιτρέπουν την ευθανασία. Στο Εφετείο του Αμστερνταμ καταδικάσθηκε ιατρός, ο οποίος εφάρμοσε την ευθανασία στον πρώην γερυσιαστή Εντβαρ Μπρόνγκεσμα, επειδή "γερνούσε", "πονούσε" και "είχε κουραστεί να ζει", διότι οι ισχυρισμοί του αυτοί δεν αποδείχθηκαν. Ο ίδιος ο πρόεδρος της Ολλανδικής Ιατρικής Εταιρείας ομολόγησε ότι σήμερα που συνεχώς βελτιώνεται η δια της ιατρικής επιστήμης αντιμετώπιση των πόνων δεν είναι εύκολο να πει κανείς πότε αυτοί γίνονται αφόρητοι. Και πρέπει να χαιρετίσουμε και να ευλογήσουμε τις προσπάθειες που γίνονται από τους ιατρούς εκείνους οι οποίοι δια μέσου της θεραπείας που εφαρμόζουν ανακουφίζουν τους πόνους των ασθενών έως το τέλος της παρούσης ζωής τους δίνοντας έτσι μία επιστημονική όσο και ανθρώπινη απάντηση προς εκείνους που υποστηρίζουν την ευθανασία, χωρίς ποτέ να λησμονείται ότι η αγάπη και η ψυχική συμπαράσταση ιατροφαρμακευτικού προσωπικού, συγγενών και φίλων αποτελεί αναντικατάστατα στοιχεία για την εκ μέρους του ασθενούς αντιμετώπιση των πόνων του.

Από την εφαρμογή της ευθανασίας σε ορισμένα κράτη υπήρξαν αμέσως παρενέργειες και προβλήματα σε άλλα κράτη, ένα από τα οποία είναι η λεγομένη "εμπορία του θανάτου", με τη μεθόδευση παράνομης διακίνησης όσων επιθυμούν την ευθανασία, ή όσων την χρησιμοποιούν σε βάρος τους οι συγγενείς τους. Η ιταλική δικαιοσύνη τον περασμένο Απρίλιο άρχισε έρευνα εξ αιτίας καταγγελιών ότι έχουν δημιουργηθεί παράνομα δίκτυα, τα οποία εκτελώντας εντολές συγγενών, που θέλουν να απαλλαγούν από πλούσιους ασθενείς, των οποίων ορέγονται την κληρονομιά, τους μεταφέρουν στην Ολλανδία ή την Ελβετία και "νομίμως" τους εφαρμόζουν την ευθανασία. Σύμφωνα με την ίδια καταγγελία η αμοιβή γι' αυτή την παράνομη ενέργεια, που ονομάζεται "διευκόλυνση", κυμαίνεται από 3600 έως 5100 Ευρώ ή - επειδή θέλουμε ακόμη την αναγωγή - από 1.300.000 έως 1.800.000 δραχμές.

Είναι αρίστη συγκυρία το ότι το σημερινό επιστημονικό συμπόσιο διεξάγεται κατά την Αναστάσιμη περίοδο, κατά την οποία εορτάζομεν " τριήμερον ανάστασιν ζωής αιωνίου πρόξενον. Ωσπερ γαρ Μαρία η θεοτόκος παρθενικάς και ανυμφεύτους ωδίνας [ου] λύσασα βουλήσει Θεού και Πνεύματος χάριτι εγέννησε τον των αιώνων ποιητήν τον εκ Θεού Θεόν Λόγον, ούτως και η γη εκ των οικείων λαγόνων τας ωδίνας του θανάτου λύσασα απέπτυσσε κελευσθείσα τον των Ιουδαίων δεσπότην' ου γαρ ηδύνατο κατέχειν σώμα φορεϊόν αθανασίας γενόμενον". (Αγ. Γρ. Νύσσης, Εις την φωτοφόρον και Αγίαν Ανάστασιν του Κυρίου, ΒΕΠΕΣ, τόμος 69, σελ. 252).

Για εμάς τους Χριστιανούς δεν υπάρχει καμμία αμφιβολία ότι οφείλουμε να αντιμετωπίζουμε με τον πρέποντα σεβασμό το ανθρώπινο σώμα, από της δημιουργίας του μέχρι του φυσικού του θανάτου, γιατί αυτό είναι "ναός του εν ημίν Αγίου Πνεύματος ού έχομεν από Θεού και ουκ εσμέν εαυτών" (Α' Κορ. στ' 19" και γιατί ως ναός του Θεού εντός του οποίου κατοικεί το Αγιον Πνεύμα " εί τις τον ναό του Θεού φθείρει, φθερεί τούτον ο Θεός" (Κορ. γ' 17) και γιατί ακόμη σ' αυτό το σώμα επιφυλάσσεται η δόξα και η αφθαρσία μετά την ανάσταση του, κατά τον προς εμάς λόγο του Απ. Παύλου " ο εγείρας τον Χριστόν εκ νεκρών ζωοποιήσει και τα θνητά σώματα υμών δια του ενοικούντος αυτού Πνεύματος εν υμίν". (Ρωμ. η' 11)

Ο μέγας Πατήρ της Εκκλησίας μας Άγιος Γρηγόριος Νύσσης μας διδάσκει ακριβώς για τη ζωοποίηση των σωμάτων μας κατά την ημέρα της αναστάσεως τους και την ως εκ τούτου άπειρη αξία τους. Έτσι στο ερώτημα αν λ.χ. αποθανών νέος θα είναι αιωνίως με τα σωματικά ελαττώματα που είχε εκ γενετής ή απέκτησε κατά τη ζωή του και αν ο γέρον θα αναστηθεί με το αδύναμο και συρρικνωμένο σώμα του βαθέος γήρατος του, ή ο ανιάτως ασθενής με την εσχάτη και προ του θανάτου του κατάσταση, ο Άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης μας διαβεβαιώνει ότι όλοι και ανεξάρτητα από την κατάσταση στην οποία πεθάναμε θα είμαστε τρόπον τινά όπως το στάχυ. Αφού δηλαδή ξηραθήκαμε από τον καύσωνα της αμαρτίας και υπέστημεν τις επί της γης δοκιμασίες και η γη μας παρέλαβε και διελύθησαν τα σώματα μας δια του θανάτου, κατά την άνοιξη της αναστάσεως θα αναδειχθή πάλι ο γυμνός κόκκος του σώματος μας σε στάχυ υψηλό και πλούσιο και όρθιο, που θα εκτείνεται προς το ουράνιο ύψος και θα είναι στολισμένος με την αφθαρσία και με τα υπόλοιπα θεοπρεπή γνωρίσματα και θα είμαστε όλοι με το αρχέγονο κάλλος του Αδάμ, προ της πτώσεως του.

Και μας διδάσκει ακόμη ο Άγιος Πατήρ για την ιερότητα του σώματος

μας, εντυπωσιάζοντας και τον πιο σύγχρονο ειδικό επιστήμονα της γενετικής μηχανικής, ότι η ψυχή δεν βρίσκεται σε κάποιο συγκεκριμένο σημείο, αλλά παρευρίσκεται σε όλα τα στοιχεία του σώματος κι επομένως βρίσκεται και στο καθένα από τα στοιχεία αυτά, δηλαδή και στο κάθε κύτταρο μας. (Βλ. σχετ. Αγ. Γρ. Νύσσης Εργα, "Διάλογος περί ψυχής και αναστάσεως", ΕΠΕ τ.1, σελ. 380 και σελ. 296). Με ποιό λοιπόν δικαίωμα επεμβαίνουμε στη ζωή του συνανθρώπου μας, της εικόνας και ομοίωσης του Θεού και θίγουμε και φθείρουμε το Ναό Του;

Με την ίδια αντίληψη του σεβασμού προς το ανθρώπινο σώμα είναι γραμμένες οι "Διδαχές των Δώδεκα Αποστόλων". Στη δευτέρα εντολή τους υπογραμμίζεται ότι απαγορεύεται στον άνθρωπο να αφαιρέσει ζωή σε οποιαδήποτε μορφή και κατάσταση της: "Δευτέρα δε εντολή της διδαχής ου φονεύσεις, ου μοιχεύσεις, ου παιδοφθορήσεις, ου φαρμακεύσεις, ου φονεύσεις τέκνον εν φθορά ουδέ γεννηθέν αποκτενείς". Και πάρα κάτω στις Διδαχές τονίζεται ότι την οδό του θανάτου και της απωλείας της ψυχής τους έχουν επιλέξει εκείνοι οι οποίοι είναι μεταξύ των πολλών άλλων φονείς τέκνων ή φονείς των πλασμάτων του Θεού (Βασ. Μουστάκη, "Απ. Πατέρες", Εκδ. Οικ. Παπαδημητρίου, σελ. 10 κ.ε.). Είναι λοιπόν προφανές ότι για εμάς τους Χριστιανούς είναι βαρύτερο αμάρτημα ο φόνος, η έκτρωση, η παιδοκτονία, αλλά και η ευθανασία.

Επίλογος

Ο τίτλος της ομιλίας μου είναι "Η Εκκλησία και το πρόβλημα της ευθανασίας". Βεβαίως ο Χριστιανός δεν έχει κανένα πρόβλημα, γιατί απορρίπτει την ευθανασία. Το πρόβλημα το έχει η κοινωνία εκείνη που επιτρέπει να υποβιβασθεί το κατ' εξοχήν δημιούργημα του Θεού σε σύνολο κυττάρων τυχαίως ευρεθέντων πάνω στον συγκεκριμένο Πλανήτη και τυχαίως συννεραζομένων για να επιτελούνται οι λειτουργίες του. Στην κοινωνία εκείνη, η οποία μετατρέπεται σε άσπλαχνη εξουσία, που ενδιαφέρεται μόνο για τους υγιείς και ρωμαλέους και όλους τους υπόλοιπους τους οδηγεί στον δήθεν αξιοπρεπή θάνατο.

Εμείς κηρύσσουμε την Αγάπη και τον Σεβασμό του κάθε ανθρώπου, ανεξαρτήτως φυλής ή θρησκείας, από της συλληψεως μέχρι της τελευτής του. Και άνθρωπος για εμάς είναι το έμβρυο, όπως και ο λογικά καταδικασμένος σε θάνατο. Και να συμβουλευσω όσους υποστηρίζουν την ευθανασία να μην εθελοτυφλούν. Ο άνθρωπος από την ώρα που γεννιέται ζει τον θάνατο, τότε με την απώλεια αγαπητού προσώπου, τότε με την ασθένεια, τότε με τις αλλαγές στο σώμα λόγω της εξέλιξης της ηλικίας. Και μόνο ο άνθρωπος ο οποίος νικά δια του Χριστού την αμαρτία νικά τον θάνατο. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Στον χωρίς

Χριστό κόσμο ο θάνατος αποτελεί μία βασανιστική και ανυπέροβλητη πραγματικότητα, ό,τι άλλο κι αν φραστικά υποστηρίζεται και επίσης χωρίς Χριστό απάνθρωπη καταντά και η κοινωνία, όσες διακηρύξεις κι αν γράφονται για ανθρώπινα δικαιώματα και για πολιτικές ελευθερίες. Κι ελπίζω αυτό να ληφθεί υπόψη και κατά τη σύνταξη του Συντάγματος της Ενωμένης Ευρώπης του 21ου αιώνα.

Εμείς πάντα και προς όλους κηρύσσουμε Χριστόν Σταυρωθέντα και Αναστάντα για τη σωτηρία του κάθε ανθρώπου, κηρύσσουμε ότι η ζωή μας είναι στα χέρια του, ότι προς το συμφέρον μας είναι το κάθε τι που μας συμβαίνει, ότι δεν έχουμε το δικαίωμα να διορθώσουμε το σχέδιο του Θεού, ότι η ευθανασία αντίθετα από το υποστηριζόμενο περί αξιοπρεπείας είναι παρακμιακό κοινωνικό φαινόμενο, ως απαξίωση του ανθρώπου. Και μαζί με τον μακαριστό Γέροντα Ιουστίνου Πόποβιτς ομολογούμε ότι ο Αναστάς Κύριος είναι τα πάντα εν πάσι: είναι ό,τι το Ωραίο, το Καλό, το Αληθινό, το Προσφιλές, το Χαρμόσυνο, το Θείο, το Σοφό, το Αιώνιο. Αυτός είναι όλη η Αγάπη μας, όλη η Αλήθεια μας, όλη η Χαρά μας, όλο το Αγαθό μας, όλη η Ζωή μας, η Αιώνια Ζωή εις όλας τας θείας αιωνιότητας και απεραντοσύνας. Δια τούτο και πάλιν και πολλάκις και αναρίθμητες φορές ας ζητωκραυγάσουμε: Χριστός Ανέστη". (Ιουστίνου Πόποβιτς "Ανθρωπος και Θεάνθρωπος" Εκδ. Παπαδημητρίου, σελ. 48-49).